

POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania M. A.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.
o stwierdzenie nieważności decyzji: dwu z 6 lipca 2011r. i z 19 maja 2011r. i
podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 19 listopada 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 grudnia 2013 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 27 grudnia 2013 r. oddalił apelację wnioskodawcy M.A. od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 14 maja 2013 r. oddalającego odwołania wnioskodawcy od trzech decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R. z dnia 6 lutego 2013 r. odmawiających wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji organu rentowego z: 19 maja 2011 r. orzekającej, że wnioskodawca, jako stypendysta sportowy nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu we wskazanym okresie, - z 6 lipca 2011 r. obejmującej wnioskodawcę obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej pod nazwą „A.” we wskazanym okresie, - z 6 lipca 2011 r. stwierdzającej podstawę wymiaru składek

na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne oraz Fundusz Pracy dla wnioskodawcy, jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „A.”.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Wnioskodawca nie zaskarżył decyzji z 19 maja i z 6 lipca 2011 r., natomiast aktualnie domaga się stwierdzenia ich nieważności. Tymczasem zgodnie z art. 83a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.), decyzje ostateczne, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach k.p.a. jedynie z urzędu przez organ rentowy. Niedopuszczalne jest natomiast takie działanie na wniosek strony. Skoro wnioskodawca sam zrezygnował z dochodzenia swoich praw w drodze postępowania odwoławczego, to rzeczą organu rentowego była odmowa wszczęcia postępowania w sprawie unieważnienia kontestowanych decyzji. Ponadto jego twierdzenie, że decyzje te były dotknięte „ciężkimi wadami prawnymi” było gołosłowne, gdyż poza ogólnikowym zarzutem o och niezgodności z prawem, apelujący nie wykazał „na czym ich nieważność miałyby polegać”.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zaskarżył wyrok w całości, zarzucając naruszenie: 1/ art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 89 § 1 k.p.c., art. 21 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 10, poz. 65 ze zm.) i art. 379 pkt 2 k.p.c. przez nie wzięcie pod uwagę z urzędu nieważności postępowania i nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji wraz ze zniesieniem postępowania w całości i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, gdyż postępowanie to dotknięte było nieważnością z uwagi na nienależyte umocowanie pełnomocników organu rentowego: „radcy prawnego oraz ustanowionych przez niego kolejnych pełnomocników dalszych w osobach pracowników Oddziału ZUS w R., wskutek nieprzedłożenia oryginału bądź prawidłowo poświadczonego pełnomocnictwa głównego oraz dodatkowo przez nieuprawnione ustanowienie przez radcę prawnego pełnomocników dalszych, a przy tym mylne umocowanie ich do sprawy ‘z wniosku Pana M. A. odmowę wszczęcia postępowania’”.

Skarżący wniósł „o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398 § 1 K.p.c., wobec tego, iż w sprawie: występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odniósł się jedynie do przesłanki zagadnienia prawnego, które zdaniem skarżącego sprowadza się do pytania: „czy w odniesieniu do pełnomocników dalszych w świetle treści normatywnej art. 89 § 1 zdanie 2. K.p.c. pełnomocnictwo główne można zaliczyć do kategorii ‘innych dokumentów wykazujących ich umocowanie’, co uprawniałoby tzw. substytutów, będących jednocześnie pełnomocnikami kwalifikowanymi do samodzielnego uwierzytelniania odpisu pełnomocnictwa głównego”.

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz o poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji, zniesienie w całości postępowania przed tym Sądem oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu i kosztach zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie nadawała się do przyjęcia do rozpoznania, ponieważ została oparta wyłącznie na chybionych i bezzasadnych zarzutach nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, zgodnie z którym strona skarżąca nie może w skardze kasacyjnej podnieść skutecznie zarzutu nieważności postępowania z powodu niewłaściwego umocowania pełnomocnika strony przeciwnej. Przewidziany bowiem w art. 379 pkt 2 k.p.c. wymóg należytego umocowania pełnomocnika procesowego pod rygorem nieważności postępowania ustanowiony został w interesie tej strony, która z pełnomocnika tego korzysta. Tylko też ta strona może powołać się na nieważność postępowania z powodu nieprawidłowego udzielenia pełnomocnictwa oraz tylko na korzyść tej strony przyczyna nieważności postępowania z powodu nienależytego umocowania jej pełnomocnika podlega rozważeniu z urzędu przez

sąd drugiej instancji (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 17 marca 1999 r., III CKN 209/98; 21 grudnia 2000 r., IV CKN 209/00; 7 lutego 2002 r., I CKN 489/00; 7 kwietnia 2004 r., IV CK 661/03; 9 marca 2005 r., III CK 263/04; 6 listopada 2008 r., III CSK 209/08; 10 lutego 2011 r., IV CSK 263/10, LEX nr 785887).

W rozpoznanej sprawie miało miejsce uprawnione „piętrowe” ogólne pełnomocnictwo procesowe, udzielone pierwotnie przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dyrektorowi Oddziału ZUS w R. (pełnomocnictwo nr [...]), z prawem substytucji („udzielania dalszych pełnomocnictw pracownikom Oddziału), które nie budzi żadnych wątpliwości co do jego prawdziwości. Następnie należycie umocowany dyrektor pozwanego Oddziału w uprawniony sposób przeniósł udzielone mu niemal tożsame w swej treści pełnomocnictwo ogólne na radcę prawną Oddziału (pełnomocnictwo Nr [...]), która w dniu 5 kwietnia 2011 r. także skorzystała z prawa do udzielenia dalszego pełnomocnictwa do reprezentowania tego Oddziału przez sądami powszechnymi konkretnie wymienionym pracownikom „w sprawie z wniosku Pana M.A. o odmowę wszczęcia postępowania”. Taki sposób i przedmiot umocowania w sprawie, w której organ rentowy wydał trzy decyzje o odmowie wszczęcia postępowania o stwierdzenie nieważności trzech wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wcześniejszej decyzji tego organu, którą Sądy *meriti* osądziły jako sprawę z wniosku skarżącego „o stwierdzenie nieważności decyzji: z 6 lipca 2011 r. i z 19 maja 2011 r. oraz podleganie ubezpieczeniom społecznym” czyniły bezpodstawnym kasacyjny zarzut „mylnego” przedmiotu umocowania, którego przedmiot nie budził kontrowersji, gdy chodziło o skarżącego, oraz został jedynie doprecyzowany w sposób opisany w sentencji zaskarżonego wyroku.

Zupełnie chybione było powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08, wedle której profesjonalny pełnomocnik procesowy będący dalszym pełnomocnikiem nie może uwierzytelnić odpisu pełnomocnictwa podstawowego, ponieważ w rozpoznanej sprawie nie było takiego problemu ani procesowej potrzeby, gdyż wszystkie pełnomocnictwa zostały podpisane przez uprawnionych mocodawców, co nie wzbudziło zastrzeżeń procesowych (art. 129 § 1 k.p.c. lub art. 162 k.p.c.) ani wątpliwości Sądów *meriti* (art. 89 § 1 zdanie trzecie k.p.c. lub

art. 129 § 4 k.p.c.). W konsekwencji przedłożone w sprawie pełnomocnictwa były wystarczające do ważnego procedowania w osądzonej sprawie, a adekwatne brzmienie art. 89 § 1 k.p.c. wskazuje, że profesjonalny pełnomocnik procesowy może samodzielnie uwierzytelnić nie tylko odpis udzielonego mu pełnomocnictwa, ale także odpis pełnomocnictwa głównego udzielonego przez zastępowaną stronę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2013 r., V CZ 165/12, LEX nr 1311860, OSP 2014 nr 6, poz. 61). Strona zamiast oryginału dokumentów (pełnomocnictw) może złożyć jego odpisy poświadczone przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, które mają charakter urzędowy (art. 129 § 2 i 3 k.p.c.). Ponadto i w każdym razie skarżący nie żądał przedłożenia oryginałów tych dokumentów (pełnomocnictw) w sądzie jeszcze przed rozprawą (por. art. 129 § 1 k.p.c.), ani nie zwrócił uwagi na potencjalne uchybienia przepisom postępowania przez wniesienie zastrzeżeń do protokołu (art. 162 k.p.c.), a złożone pełnomocnictwa nie wzbudziły jakichkolwiek wątpliwości Sądów *meriti* (art. 89 § 1 zdanie trzecie lub art. 129 § 4 k.p.c.). W konsekwencji skarżący w postępowaniu kasacyjnym nie może zasadnie zarzucać nieważności procedury pierwszoinstancyjnej z powodu usuwalnego braku formalnego, który nie oznaczał kwalifikowanej wady unicestwiającej całe dotychczasowe postępowanie, ponieważ w końcowej części uzasadnienia powołanej przez skarżącego uchwały składu powiększonego Sąd Najwyższy złagodził jej rygoryzm interpretacyjny przez stwierdzenie, że brak formalny pisma procesowego w postaci potencjalnych wad umocowania pełnomocnika jest usuwalny, a zatem może być usanowany przez procesowe potwierdzenie dokonanych przez niego czynności. W tym celu sąd powinien wyznaczyć odpowiedni termin.

Sądy *meriti* nie powzięły wątpliwości, o których mowa w art. 89 § 1 zdaniu trzecim k.p.c. lub w art. 129 § 4 k.p.c., a skarżący nie zażądał przedłożenia oryginałów pełnomocnictw, które kontestował dopiero w procedurze kasacyjnej, przeto nie było uzasadnienia do stwierdzenia nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego z powodu usuwalnego braku formalnego, który nie stanowił kwalifikowanej wady nieważności, zwłaszcza że w skardze zabrakło jakichkolwiek dalszych podstaw i zarzutów kasacyjnych, które mogłyby przemawiać za potrzebą merytorycznej weryfikacji zaskarżonego wyroku.

Warto potwierdzić ugruntowaną judykaturę, wedle której niebędący radcą prawnym pracownik oddziału organu rentowego może być pełnomocnikiem procesowym tego oddziału w sprawach z odwołań od decyzji tego organu rentowego (art. 98 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2012 r., I UZP 10/11, OSNP 2012 nr 23-24, poz. 291; lub postanowienie z dnia 4 kwietnia 2012 r., I UZ 65/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 99). Ze względu na wielką liczbę sądowych spraw odwoławczych z zakresu ubezpieczeń społecznych odchodzi się od rygoryzmu procesowego, uznając, że nawet uchybienie polegające na uwzględnieniu przez sąd udokumentowania pełnomocnictwa wynikającego ze złożenia takiego dokumentu w innej sprawie, nie oznacza, iż pełnomocnik strony nie był należycie umocowany (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2013 r., II UK 104/13, LEX nr 1380937). Trafnie przy tym argumentuje się, że samo udzielenie pełnomocnictwa nie jest równoznaczne z jego pisemnym udokumentowaniem. Pojęcie „pełnomocnictwa” oznacza pochodzące od mocodawcy umocowanie pełnomocnika do działania w procesie w imieniu mocodawcy, a z drugiej strony wynika z dokumentu potwierdzającego takie umocowanie. Udzielenie pełnomocnictwa (rozumianego jako umocowanie) może być dokonane w dowolnej formie, ustnej lub pisemnej. Wymogiem skuteczności aktu udzielenia pełnomocnictwa i w konsekwencji podejmowania czynności procesowych przez pełnomocnika w imieniu mocodawcy jest wykazanie przed sądem tego umocowania odpowiednim dokumentem. W myśl art. 89 § 1 k.p.c., pełnomocnik obowiązany jest przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy pełnomocnictwo (rozumiane jako dokument potwierdzający umocowanie) z podpisem mocodawcy lub wierzytelny odpis pełnomocnictwa, ale sam taki dokument pełnomocnictwa i jego wydanie nie mają znaczenia konstytutywnego, gdyż taki charakter wynika z samej istoty udzielenia umocowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2008 r., II PK 235/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 198, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2008 r., II UK 75/08, LEX nr 785529, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2011 r., I UK 78/11, LEX nr 1084699). Nie budzi wątpliwości, że brak należytego umocowania pełnomocnika strony w rozumieniu art. 379 pkt 2 k.p.c. dotyczy wyłącznie przypadków, w których w tym charakterze występowała osoba,

która mogła być pełnomocnikiem, lecz nie została umocowana do działania w imieniu strony, bądź zaistniały braki w udzieleniu pełnomocnictwa (a nie w samym wydaniu dokumentu potwierdzającego umocowanie), między innymi, przez organ powołany do reprezentowania w procesie strony będącej osobą prawną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2001 r., I PKN 266/00, OSNAPiUS 2002 nr 22, poz. 544), czy sytuacji, gdy w charakterze pełnomocnika występowała osoba, która w ogóle pełnomocnikiem być nie mogła (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 586/00, OSNAPiUS 2003 nr 14, poz. 335; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2004 r., III CZP 32/04, OSNC 2006 nr 1, poz. 2).

W rozpoznanej sprawie żadna z wymienionych wyżej okoliczności nie miała miejsca w sposób prowadzący do nieważności postępowania, gdyż organ rentowy był należycie reprezentowany, ponieważ umocowanie procesowe bez wątpienia pochodziło od podmiotu uprawnionego do udzielania każdemu pracownikowi oddziału organu rentowego pełnomocnictwa procesowego (od Prezesa ZUS). W stanie prawnym adekwatnym do rozpoznania i osądzenia sprawy, pracownik ustanowiony pełnomocnikiem procesowym pozwanego organu rentowego dołączył do akt sprawy ciąg pełnomocnictw z podpisami uprawnionych mocodawców, a jedynie dokumenty te zostały uwierzytelnione przez radcę prawnego pozwanego na podstawie art. 89 § 1 zdanie drugie k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji w zgodzie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.